

Væksthusenes

Science Museernes væksthuse i Botanisk Have har gennem deres mere end 50-årige eksistens ændret sig fra en forskningsfacilitet til et formidlingscenter.

Væksthusene i Botanisk Have, som vi kender dem i dag, er et levende formidlingssted, der årligt besøges af omkring 230.000 mennesker. Her udvider gæsterne deres kendskab til natur og planter og nyder samtidig de grønne omgivelser.

Science Museerne havde i 2025 222 skoleklasser til workshops og rundvisninger i væksthuse og bidrager dermed i høj grad til at understøtte museernes vision

om at skabe engagerende, tankevækkende og autentiske videnskabelige læringsoplevelser for børn og unge.

Væksthusenes oprindelige formål var imidlertid ikke formidling til den brede offentlighed, men derimod at fungere som forsknings- og undervisningsfacilitet for botanikere ved Aarhus Universitet.

En ambitiøs og visionær professor

Væksthusenes historie begynder 1. juni 1963, hvor Aarhus Universitet ansatte professor Kai Larsen med henblik på at opbygge et Botanisk Institut. På det tidspunkt kunne man kun

læse første del af biologi i Aarhus, og ønskede man at specialisere sig i botanik, måtte man gøre uddannelsen færdig i København.

Kai Larsen var en både ambitiøs og visionær forsker. Allerede i 1960'erne var han opmærksom på, at de tropiske skove var truet af rovdrift, og tropisk botanik blev derfor kernen i hans forskning. Han var bl.a. med til at etablere *Flora of Thailand*-projektet og fungerede som hovedredaktør på værket gennem mange år.

Meget var anderledes i 1960'erne. Det var både dyrt og omstændeligt at rejse på botaniske indsamlings-

historie

*Der blev der holdt rejsegilde for
væksthusene 12. april 1969.
Foto: Hans Dixen.*

ture til troperne, men til gengæld var det dengang uproblematisk at hjembringe både frø og levende planter. Kai Larsens fokus på tropisk botanik betød derfor, at det – ud over etableringen af et herbarium – var nødvendigt at råde over væksthuse, hvor planterne kunne dyrkes og studeres.

Væksthusenes tidligste historie

I perioden 1963-1966 fandtes der ingen dyrkningsfaciliteter i Aarhus, og de hjembragte planter og frø blev derfor dyrket i København, hvilket langt fra var tilfredsstillende. Arkitektfirmaet C.F. Møllers Tegnestue blev

engageret til at udarbejde et skitseprojekt, og i 1964 indsendte Kai Larsen en ansøgning til Aarhus Kommune om opførelse af væksthuse i Botanisk Have.

I 1966 blev tilladelsen givet, og finansieringen – 2 millioner kroner – blev afsat på Aarhus Universitets budget. Udgravningen til fundamentet begyndte i 1968, og samtidig blev der arbejdet intensivt på at skaf-

fe passende planter til de nye væksthuse.

Væksthusene blev underinddelt i fem huse, der hver repræsenterede en klimazone. Plantesamlingen blev – foruden Kai Larsens og hans kollegaers egne indsamlinger – opbygget gennem betydelige plantegaver, især fra herbarierne i Hamburg og Kiel. Gartnerne kørte så mange ture i Botanisk Instituts VW-transporter, at bilen

Botanisk drivhus til to millioner kroner

*Udgravningerne til det nye væksthushus
i Botanisk Have i Århus begyndt*

Aarhus Stiftstidende 14. august 1968.

Palmehuset – det nuværende formidlingshus – som det så ud i 1970.
Foto: Hans Dixen.

ved grænsen blev kendt som “blomstervognen fra Århus”.

Væksthusene åbner

12. april 1969 blev der holdt rejsegilde, og 8. maj 1970 åbnede væksthusene officielt. På dette tidspunkt

rummede husene omkring 5.000 planter fra forskellige dele af verden.

Selv om formålet primært var forskning og undervisning, var væksthusene også åbne for offentligheden – dog kun et par timer dagligt. Interessen for at besøge

væksthusene var stor; allerede det første år lagde omkring 60.000 gæster vejen forbi, og i 1971 kunne man læse klager i *Aarhus Stiftstidende* over de meget begrænsede åbningstider.

Nye tider

Med tiden blev det både lettere og billigere at tage på ekspeditioner til troperne og studere planterne i deres naturlige omgivelser, og samtidig blev det sværere at få tilladelse til at flytte planter og frø over landegrænser. Væksthusenes betydning som forskningsfacilitet blev derfor gradvist mindre. Samtidig begyndte bygningerne at forfalde. Især det varme og fugtige klima i det tropiske palmehus var hårdt ved konstruktionen.

I 1995 begyndte man at tale om en renovering af de gamle væksthuse, ligesom spørgsmålet om væksthuse-nes fremtidige formål blev rejst.

I 2008 blev væksthusene en del af Science Museerne, og formålet ændredes fra forskning til undervisning og formidling.

Der blev udskrevet en arkitektkonkurrence, som C.F. Møllers Tegnestue vandt i samarbejde med Søren Jensen Rådgivende Ingeniørfirma. Projektet

Dejligt væksthushus, men åbent alt for kort

Det vil koste 15.000 kr. at fordoble åbningstiden

DER ER enighed om, at det er et dejligt væksthushus, Botanisk Have i Århus har fået, men der er også adskilligt skumleri over, at der er alt for ringe muligheder for at få det at se indefra. Både skriftligt og mundtligt har avisen modtaget klager fra mennesker, der finder det urimeligt, at åbningstiden er så kort og lagt på lørdage og søndage.

— Det var dejligt, vi fik det væksthushus, men det er en stakket glæde, når det er så lidt åbent.

— Vi har været her en hverdag en gang før i sommer, men måtte gå med en lang næse. Drivhuset var jo lukket.

— Når væksthuset ligger midt i en offentlig park — Botanisk Have — tror man naturligvis, at der er offentlig adgang. Det er der også, men kun nogle få timer om ugen, nært henlagt til lørdag og søndag.

— Jeg har været her en gang før.

Nu er det jo nemt at stille krav til weekenden, for jeg er kommet kørende her til byen og har indrettet mig efter, hvornår der var åbent.

Attraktion

Nu er det jo nemt at stille krav til offentlige goder. Alle laver et farligt vrøl, når regningen skal betales — i form af selv små stigninger i skatten. Og naturligvis er åbningstiden i væksthuset i Botanisk Have i Århus blandt meget andet et økonomisk

Aarhus Stiftstidende 27. juli 1971.

C.F. Møllers Tegnestues visualisering af de renoverede væksthuse.

omfattede både en renovering af de eksisterende væksthuse og opførelsen af et stort nyt tropehus og blev finansieret af Aarhus Universitet, Aarhus Kommune, Realdania og Nordea-fonden.

Ombygningen

I 2010 lukkede væksthuse- ne for besøgende, og om- bygningen gik i gang. De planter, der kunne flyttes, blev kørt til universitetets væksthuse på Fyn. I efter- året 2011 var renoveringen

nået så langt, at planterne kunne flyttes tilbage.

Det store nye tropehus stod klar til tilplantning i ju- len 2012. Mange af træerne var imidlertid så store, at de ikke kunne transporteres til Fyn. I stedet blev de flyttet

BYEN

Her er stedet for folk som fryser

Væksthusene i Botanisk Have har mange besøgende trods sommerheden

Når juli og august viser sig fra deres pæne side, er det vel de færreste, som drømmer om tropenerne. Højest om en kølig drink i palmernes skygge. Alligevel trasker 200-300 mennesker dagligt rundt i 28 graders hyper-fugtig varme i palmernes skygge - midt i Århus.

her i Århus i en uge, så vi har været en tur i Den Gamle By. Så skulle vi lige et smut her forbi, for det er så utroligt spændende at kigge på de flotte planter, fortæller de.

Palmehuset er efter deres mening det mest spændende, og Carsten Søndergaard fik et par gode billeder af planterne med sig hjem.

Gartner Roar Nielsen fortæller, at de tropiske planter

fra Viborg. Hun har selv en bananpalme på en meter hjemme i stuen.

- Jeg er meget planteinteresseret, så vi kiggede ind for at få en idé om, hvor stor min palme kan gå hen og blive, fortæller Tove Pedersen.

Hun er sammen med sin mand, Børge Pedersen, på tre dages ferie hos deres datter, som læser i byen.

- Vi kigger lidt på byen,

Aarhus Stiftstidende 8. august 1990.

Tilplantning af tropehuset i december 2012. Bemærk bl.a. det klare vand i dammen. Foto: Finn Borchsenius.

direkte fra det gamle palmehus – der fremover skulle rumme formidlingsfunktioner og café – til det nye tropehus ved hjælp af kran, gravemaskine og bobcat.

De nye væksthuse åbner

De nye væksthuse åbnede 12. september 2014. Her kan man opleve fire forskellige klimazoner: middelhavsklima, ørkenklima, bjergskovsklima og tropisk regnskovsklima.

Det gamle palmehus er i dag forvandlet til udstillingsrum, formidlingslokaler, café og butik.

Formidlingen er tænkt ind overalt – fra toiletter og

garderobeskabe til lydculiser i plantesamlingerne, der understøtter fornemmelsen af at være i naturen.

I planteudstillingerne er der fokus på, at oplevelsen skal være så autentisk som muligt. Ved tilplantningen er der lagt vægt på, at planterne vokser i de rigtige klimazoner såvel som i de rigtige geografiske områder, så f.eks. alle planter, der hører hjemme i den tropiske regnskov i Asien, vokser sammen i midten af tropehuset, mens planter fra tropiske regnskovsområder i Sydamerika findes på den anden side af gangstien ud mod væggen.

I formidlingen af planterne har det været vigtigt, at skiltningen ikke er dominerende og ikke forstyrrer følelsen af “at være der selv”. Derfor er de fleste skilte små og grønne og indeholder kun meget lidt tekst samt en QR-kode. Vil man vide mere om planterne, kan man scanne koden og læse om dem på Science Museernes hjemmeside.

Dermed er væksthusene gået fra at være en vigtig forskningsfacilitet for Biologisk Institut til at udgøre en central del af Science Museernes formidlingsarbejde.

Birgitte Bergmann